

Бачо Р.Й., Иллар Е.Й., Бачо Є.Й., Мароші Ж.Ш.

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ТА АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ОПЕРАЦІЙ ЗІ СТРАХУВАННЯ МАЙНА В СТРАХОВІЙ КОМПАНІЇ

Стаття присвячена оцінці страхування майна громадян у портфелі страхової компанії «АСКО-Донбас Північний». Здійснено оцінку регіональних особливостей формування надходжень страхових премій. Акцентовано увагу на несприятливому впливі військових дій на Сході України на формування надходжень страховика. В роботі аналізується страховий портфель обраного страховика щодо його формування з видів майнового страхування громадян. Зроблено висновок про високу ризикованість майнових видів страхування у формуванні страхового портфеля страховика.

Ключові слова: страховик, страхові премії, ризик, страховий портфель, страхування майна громадян, страхове підприємство.

ВСТУП

Постановка проблеми. Страхування майна громадян на теренах України має відносно давню історію. Особливого розмаху в своєму розвитку воно набуло в радянський час у 70-80-х роках. У період становлення новітньої державності України розвиток страхування майна громадян суттєво сповільнився. Однак, завдяки суттєвому зростанню доходів населення та розширенню банківського кредитування останнього, сфера страхування майна громадян ввійшла у фазу активного розвитку. Незважаючи на несприятливі умови ведення страхової діяльності в останні роки, темп росту премій зі страхування майна громадян в Україні з року в рік неухильно зростає. Нові виклики, що постали перед страховими компаніями в умовах фінансової кризи, привели до переосмислення управлінської політики страхових підприємств, впровадження ефективнішої системи ризик-менеджменту, ґрунтовнішої оцінки страхового портфеля та прийнятих на страхування ризиків. Оцінка страхування майна громадян у страховому портфелі страхового підприємства є необхідною умовою ведення ним успішної діяльності, виконання взятих на себе зобов'язань, забезпечення необхідного страхового захисту своїм клієнтам, що в цілому є запорукою забезпечення платоспроможності страховика.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний внесок у розвиток страхової науки внесли вітчизняні та закордонні вчені А. Манес, К. Воблій[©], Є. Коломін, С. Осадець, О. Залетов, В. Базилевич, Н. Внукова, М. Фурман тощо. Різним аспектам страхування майна та діяльності страхових підприємств

присвячені наукові праці Т. Кривошлик, Н. Пойди-Носик, Г. Піратовського, В. Грушка, Я. Шумелди.

У той же час аналіз праць наведених вище авторів дозволяє зробити висновок про недостатнє розроблення питань, пов'язаних з дослідженням сучасного місця страхування майна громадян у системі економічних відносин страхових підприємств, оцінку їх ролі у забезпеченні збалансованості страхового портфеля страховика.

Формулювання цілей статті. Метою дослідження є оцінка діяльності ПрАТ СК «АСКО-Донбас Північний» у сфері страхування майна громадян у сучасних кризових умовах. Предметом дослідження є сукупність економічних відносин, що виникають між страховими підприємствами та страхувальниками-громадянами в процесі страхування майна останніх.

Завдання дослідження полягає в розкритті особливостей формування страхового портфеля страхового підприємства ПрАТ СК «АСКО-Донбас Північний» зі страхування майна громадян та оцінці ефективності цих операцій в цілому.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Страхова діяльність кардинально вирізняється з-поміж інших видів підприємницької діяльності. Основною відмінністю страхового підприємництва є прагнення страхового підприємства приймати на себе ризики різних суб'єктів господарювання за певну плату, що називається премією. При цьому найбільш важливим аспектом ведення страхової підприємницької діяльності є здатність страхового підприємства об'єктивно оцінювати і управляти ризиками. Існує безпосередній зв'язок між ризиками, прийнятими страховою компанією (страховими ризиками), і ризиками, що властиві веденню страхової діяльності.

Аналіз діяльності страхової компанії щодо страхування майна громадян необхідно здійснювати на основі оцінки її страхового портфеля. Для цього потрібно виокремити ті види майнового страхування громадян, що входять до останнього.

Страховий портфель страховика - це систематизована сукупність страхових ризиків, які

[©] **Бачо Роберт Йосипович**, к.е.н., доцент, завідувач кафедри економіки Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці ІІ, escanor@yandex.ru
Иллар Еріка Йосифівна, викладач кафедри економіки Закарпатського угорського інституту ім. Ференца Ракоці ІІ
Бачо Єва Йосипівна, викладач кафедри економіки Закарпатського угорського інституту ім. Ференца Ракоці ІІ
Мароші Жужанна Шандорівна, студентка 4-го курсу напрямку підготовки «Облік і аудит» ДВНЗ «УжНУ», e-mail: marosi.zsuzsa@freemail.hu

прийнятті страховиком на страхування залежно від цілей компанії. Серед цілей, які ставить перед собою страховик, можна виділяють такі: одержання максимального прибутку; збільшення частки присутності на страховому ринку; збереження досягнутих позицій на страховому ринку та збереження капіталу [8, с. 113].

У портфелі страхових послуг зі страхування майна більш конкретно виражаються якісні характеристики страхового захисту страхувальників-громадян. При цьому структури страхового портфеля здатні забезпечувати фінансову стійкість страховика.

Загальний обсяг діяльності страхового підприємства, що характеризується сукупністю здійснюваних ним страхових операцій, є показником страхового портфеля, тобто це сукупність договорів страхування, по яких страховик несе зобов'язання перед страхувальником.

Поточна й перспективна діяльність страхової організації спирається саме на страховий портфель, структура якого в кінцевому підсумку визначає фінансову стійкість страхових операцій. Від його величини та якості залежать величини надходжень премій, обсяги й коливання виплат страхових сум й страхового відшкодування.

Страховому портфелю притаманне співвідношення окремих видів страхування, а також їх співвідношення за формами здійснення (добровільне та обов'язкове). Структура страхового портфеля може аналізуватись в аспекті питомої ваги діючих договорів і знову укладених договорів з мінімальними (низькими) і максимальними (високими) страховими сумами. Структура страхового портфеля залежить від різноманіття страхових послуг.

При аналізі портфеля страховика звертають увагу на його динамічну зміну, яка характеризується співвідношенням між договорами, які вже закінчуються, і договорами, які знову укладаються. Для перспективного забезпечення фінансової стабільності страхових операцій важливо намагатись досягти й зберігати рівновагу портфеля. Водночас така компенсація має поширюватись не лише на кількість договорів та обсяг внесків за ними, але й бути узгодженою із страховою сумою, строком страхування і суттєво не відрізнятись від ймовірності збитку, що переважала в попередніх договорах.

Для збалансованості портфеля страховика важливе значення має однорідність за обсягом страхової суми об'єктів та за відповідною їм сукупністю ризиків.

У науковій роботі для аналізу вибрана фінансова звітність страхового підприємства ПрАТ СК «АСКО-Донбас Північний» за 2009-2013 рр. Вибір авторів саме цієї компанії є не випадковим, адже у світлі останніх подій, що відбуваються на Сході України, доцільним є проведення аналізу страховика, що надає свої послуги саме в цих регіонах з виділенням ризиків її діяльності в майбутньому.

Вибрана страхова компанія проводить страхову діяльність на території 8 регіонів України, а саме у Волинській, Дніпропетровській, Донецькій, Запорізькій, Луганській, Харківській, Львівській областях та у м. Києві. У 2013 р. у на території Донецької області розташовано 17 філій (46% усіх філій), а в Луганській – 12 філій (32% усіх філій компанії). Загальні показники діяльності структурних підрозділів страхової компанії відображено в табл. 1.

Таблиця 1. Загальні показники діяльності структурних підрозділів ПрАТ СК «АСКО-Донбас Північний» в Україні у 2009-2013 рр.*

Показники	Роки					2013 до 2009	
	2009	2010	2011	2012	2013	Абс.	%
Кількість філій по областях, од.	21	33	33	33	37	16	76,2
Страхові платежі (премії, внески), тис. грн.	46540,4	56770,4	71711,5	81307,2	85996,8	39456,4	84,8
Страхові виплати та страхові відшкодування, тис. грн.	18178,8	21301,2	25774,1	31275,3	34783,5	16604,7	91,3
Частка філій у преміях компанії, %	95,5	94,3	96,2	96,1	94,8	-0,7	-
Частка філій у виплатах компанії, %	95,9	94,9	94,3	96,6	96,8	0,9	-
Середній дохід від однієї філії, тис. грн.	2216,2	1720,3	2173,1	2463,9	2324,2	108,0	4,9

* Складено та розраховано авторами на основі даних страховика [9-13].

З даних таблиці випливає, що філії страхової компанії беруть активну участь при формуванні страхового портфеля обраного страховика. Адже частка премій, що акумулюються СК через її структурні підрозділи, коливається за вказаний період на рівні 95%. Це стосується і страхових виплат та відшкодувань. Особливістю діяльності страхової компанії є високий рівень свободи її структурних підрозділів у виробленні рішень щодо прийняття ризиків на страхування та можливості проведення виплат саме через структурний підрозділ. Існують страхові компанії, що виплати

здійснюють централізованим порядком лише через центральний офіс страховика, таким чином позбавивши філії права участі у процесі здійснення страхової виплати, окрім певних функцій, пов'язаних зі збором та відправкою в центральний офіс документації, необхідної для здійснення виплати страхового відшкодування. Водночас висока частка здійснення виплат саме через структурні підрозділи свідчить про високу довіру менеджменту страхової компанії СК «АСКО-Донбас Північний» до керівників філій.

З даних наведеної вище таблиці також впливає, що рішення керівництва компанії щодо розширення філійної мережі було правильним. Це підтверджують дані, які характеризують середній розмір доходу (продуктивність) однієї філії. Так, за 2009-2013 рр. кількість структурних підрозділів страховика зросла з 21 до 37 одиниць, надходження премій відповідно зросли з 46,5 млн. грн. до 86,0 млн. грн., а продуктивність філії зросла з 2,2 млн. грн. у 2009 р. до 2,5 млн. грн. у 2012 р. У 2013 р. продуктивність зменшилася порівняно з попереднім роком до 2,3 млн. грн., але й так за аналізований період спостерігається зростання цього показника на 108,0 тис. грн.

Отже, структурні підрозділи страхової компанії відіграють вагомий роль у життєзабезпеченні та нормальному функціонуванні страхової компанії, і

подальше розширення філійної мережі повинно бути на порядку денному керівництва компанії. Хоча, на думку авторів, у 2014 році компанія переживатиме скрутні часи, адже на Донецьку та Луганську області припадає близько 90% усіх премій і, у світлі подій, що відбуваються на Сході України, фінансове становище страховика погіршиться. Особливо це стосуватиметься виконання взятих на себе зобов'язань при зниженні надходжень премій, що в цілому вплине на платоспроможність компанії.

Окрему увагу слід приділити аналізу та оцінці страхової діяльності компанії, акцентуючи увагу на ролі різних видів страхування, страхувальниками з яких виступають громадяни. У табл. 2 зазначені основні показники діяльності ПрАТ СК «АСКО-Донбас Північний» за період 2009-2013 рр.

Таблиця 2. Основні показники діяльності ПрАТ СК «АСКО-Донбас Північний» у 2009-2013 рр.*

№	Показники	Роки					2013 до 2009	
		2009	2010	2011	2012	2013	Абс.	%
1	Всього премій, тис. грн.	48902,7	60491,3	74962,9	84906,5	91076,0	42173,3	86,2
2	Премії, отримані від громадян, тис. грн.	45374,2	56325,2	70674,1	64462,1	86685,3	41311,1	91,0
3	Премії з добровільних видів, тис. грн.	33770,5	39831,7	46051,9	52982,5	57758,5	23988,0	71,0
4	з них від громадян, тис. грн.	31222,0	36989,1	42328,5	49128,8	53601,3	22379,3	71,7
5	Премії з обов'язкових видів, тис. грн.	15132,2	20659,6	28911,0	31924	33317,5	18185,3	120,2
6	з них від громадян	11603,7	16493,5	24622,2	11479,6	28926,8	17323,1	149,3
7	Частка добровільних видів, %	69,1	65,8	61,4	62,4	63,4	-5,6	-
8	Частка обов'язкових видів, %	30,9	34,2	38,6	37,6	36,6	5,6	-
9	Частка премій від громадян у зібраних преміях, %	92,8	93,1	94,3	75,9	95,2	2,4	-
10	Частка премій від громадян у добровільних видах, %	92,5	92,9	91,9	92,7	92,8	0,3	-
11	Частка премій від громадян у обов'язкових видах, %	76,7	79,8	85,2	36,0	86,8	10,1	-
12	Всього виплат, тис. грн.	18946,2	22449,2	27340,9	32375,3	35924,0	16977,8	89,6
13	Всього виплат громадянам, тис. грн.	17490,8	20049,9	25214,3	29651,7	33222,2	15731,4	89,9
14	Частка виплат громадянам, %	92,3	89,3	92,2	91,6	92,5	0,2	-
15	Рівень виплат загальний, %	38,7	37,1	36,5	38,1	39,4	0,7	-
16	Рівень виплат громадянам, %	38,5	35,6	35,7	46,0	38,3	-0,2	-
17	Всього укладено договорів, тис. од.	251,6	262,0	265,3	270,7	272,9	21,4	8,5
18	в т.ч. з громадянами	237,7	246,1	249,1	249,6	257,1	19,4	8,1
19	Частка договорів громадян, %	94,5	93,9	93,9	92,2	94,2	-0,3	-
20	Отримана премія від громадян, грн.	190,9	228,9	283,8	258,3	337,1	146,3	76,6

* Складено та розраховано авторами на основі даних страховика [9-13].

З даних наведеної вище таблиці спостерігається щорічне зростання сум зібраних премій аналізованою компанією; за 5 років сума премій зросла на 86,2%, незважаючи на негативний вплив фінансово-економічної кризи. Частка премій, отриманих від громадян, у портфелі страховика становить у всі роки вибірки більш ніж 90%, окрім 2012 р., коли цей показник знизився до 75,9%.

У структурі премій домінують добровільні види, на які припадає у різні роки аналізованого періоду не менше ніж 60% премій. В цілому за 2009-2013 рр. частка добровільних видів скоротилась на 5,6%, а частка

обов'язкових, відповідно зросла. Як у добровільних, так і обов'язкових видах найбільша частина премій отримана від страхувальників-громадян, частка яких у загальному зросла за 2009-2013 рр. на 2,4%, причому частка громадян у зібраних преміях з добровільних видів зросла на 0,3%, а з обов'язкових видів – зросла на 10,1%. Таке суттєве зростання надходжень пов'язане з підвищенням базового страхового тарифу у страхуванні цивільної відповідальності власників наземних транспортних засобів.

Зростання виплат відбувається на фоні збільшення кількості укладених договорів та зібраних

премій, однак за аналізований період темп росту виплат випереджає темп росту надходжень премій на 2,4%. Хоча зворотна тенденція спостерігається щодо сегменту страхування громадян, де темп росту премій від страхувальників-громадян перевищує темп росту виплат на 1,1%. Саме таку сприятливу тенденцію відображає показник рівня виплат ПрАТ СК «АСКО-Донбас Північний», загальний показник якої зріс за 2009-2013 рр. на 0,7%, а показник рівня виплат громадянам зменшився з 38,5% у 2009 р. до 38,3% у 2013 р. Хоча у 2012 році спостерігається суттєве зростання даного показника до 46%, що пов'язано з високими розмірами виплат зі страхування іншого майна громадян. Саме в 2012 році рівень виплат з цього виду страхування

становив 85,2%. За аналізований період відмічається зростання середнього розміру премії, отриманої від громадян – з 190,9 грн. у 2009 р. до 337,1 грн. у 2013 р.

Розглядаючи структуру надходження премій ПрАТ СК «АСКО-Донбас Північний» зі страхування майна громадян за видами (табл. 3), відмічаємо суттєве превалювання добровільних видів. Так, за 2009-2012 роки у портфелі СК були відсутні обов'язкові види страхування майна громадян. Лише у 2013 році надходження премій зі страхування предмету іпотеки становили 57,5 тис. грн. В цілому цей факт підтверджує тезу про недосконалість державної політики щодо формування переліку обов'язкових видів страхування.

Таблиця 3. Отримані премії ПрАТ СК «АСКО-Донбас Північний» від громадян за період 2009-2013 рр. за видами страхування, тис. грн.*

Показники	Роки					2013 до 2009	
	2009	2010	2011	2012	2013	Абс.	%
Всього добровільні види	4479,6	5578,2	6247,3	7401,9	8328,1	3848,5	85,9
Страхування наземного транспорту	3598,3	4242,7	4595,9	5545,1	6245,4	2647,1	73,6
Страхування майна від вогневих ризиків	623,1	961	1220	1348,1	1445,9	822,8	132,0
Страхування іншого майна громадян	258,2	374,5	431,4	508,7	636,8	378,6	146,6
Всього обов'язкові види	-	-	-	-	57,5	57,5	-
Страхування предмета іпотеки	-	-	-	-	57,5	57,5	-
Частка добровільних видів, %	100,0	100,0	100,0	100,0	99,3	-0,7	-
Частка обов'язкових видів, %	0,0	0,0	0,0	0,0	0,7	0,7	-
Всього майнового страхування	6646,5	7963,1	9258,7	10687,2	11767,1	5120,6	77,0
Частка громадян у майновому страхуванні, %	67,4	70,1	67,5	69,3	71,3	3,9	-

* Складено та розраховано авторами на основі даних страховика [9-13].

Адже фактично з більш ніж 30 видів обов'язкового страхування основними портфелеутворюючими видами страхування громадян є страхування ОСПВВТЗ, Зелена картка тощо, майнові ж види відіграють несуттєву роль при формуванні портфеля страховика з обов'язкових видів. У свою чергу, такий дисбаланс при формуванні портфелю страхової компанії, не диверсифікованість ризиків можуть у сукупності призвести до підвищення ризику неплатоспроможності страховика.

Відмічаються також високі темпи росту зібраних премій з усіх видів страхування майна громадян. Особливо високі темпи росту спостерігаються у страхуванні майна від вогневих ризиків – 132% та страхування іншого майна громадян – 146,6%. Незважаючи на те, що темп росту надходжень премій зі

страхування наземного транспорту майже в 2 рази менше інших майнових видів страхування, абсолютний приріст першого в більш ніж 2 рази перевищує приріст надходжень премій зі страхування майна – 2647,1 тис. грн. проти 1200,4 тис. грн.

У структурі майнового страхування громадян ПрАТ СК «АСКО-Донбас Північний» (табл. 4) превалює страхування наземного транспорту, хоча й відмічається зменшення її частки з 80,3% у 2009 р. до 74,5% у 2013 р.

Зворотна тенденція спостерігається у видах страхування майна громадян від вогневих та інших ризиків – їх частка поступово зростає. Висока частка страхування наземного транспорту пояснюється необхідністю укладання такого договору при придбанні рухомого ТЗ в кредит.

Таблиця 4. Структура премій зі страхування майна громадян у ПрАТ СК «АСКО-Донбас Північний» за період 2009-2013 рр., %

Показники	Роки					2013 до 2009
	2009	2010	2011	2012	2013	Абс.
Страхування наземного транспорту	80,3	76,1	73,6	74,9	74,5	-5,8
Страхування майна від вогневих ризиків	13,9	17,2	19,5	18,2	17,2	3,3
Страхування іншого майна громадян	5,8	6,7	6,9	6,9	7,6	1,8
Страхування предмета іпотеки	0,0	0,0	0,0	0,0	0,7	0,7
Всього	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	-

* Складено та розраховано авторами на основі даних страховика [9-13].

Оцінюючи динаміку страхових виплат зі страхування майна громадян (табл. 5) відслідковуємо, що виплати здійснювалися лише за добровільними видами страхування, і відмічається тенденція зростання сум страхових виплат.

За аналізований період суттєво зросли виплати зі страхування майна від вогневих ризиків, виплати з якого у 2013 р. перевищили аналогічний показник 2009 р. в більш ніж 13 разів. Необхідно відмітити диспаритетність надходжень премій від громадян та здійснення страхових відшкодувань останнім. Так, у 2010-2013 рр. частка виплат, здійснених громадянам, на 5-10% перевищувала їх частки у зібраних преміях зі страхування майна.

Оцінюючи рівень виплат громадянам з майнових видів страхування (табл. 6), відмічаємо високий рівень збитковості страхування іншого майна громадян, значення якого, крім 2010 року, перевищувало гранично допустиме значення у 60%.

Так, у 2009 р. цей показник становив 95,2%, у 2011р. – 93,5%, у 2013р. – 72,3%. Абсолютний рекорд відмічається у 2012р., в якому виплати превалювали над надходженнями премій на 42,6%. Фактично страхування майна громадян у СК «АСКО-Донбас Північний» є надзвичайно збитковим і характеризується високою ризикованістю у структурі портфеля страхової компанії.

В цілому, середній рівень виплат з майнових видів страхування громадян за аналізований період знизився на 1,2 п.п. і у 2013 р. порівняно з 2009 р. становив 47%.

Про зниження платоспроможності основного контингенту споживачів страхових послуг компанії, а саме населення Донецької та Луганської області, свідчить факт зниження середньої вартості полісу страхування майна громадян. За аналізований період цей показник знизився на 1,3% і у 2013 р. середньозважена вартість полісу страхування майна становила 252,7 грн. (табл. 7). За цей період знизилася вартість автоКаско громадян, вартість якої зменшилася на 53,6% у 2013 р. порівняно з 2009 р. і становила 1101,1 грн. Зниження страхової премії було досягнуто завдяки зниженню страхової суми, комісійної винагороди страховим агентам, а також зростанням франшизи, що в цілому дозволило досягнути зменшення вартості полісу страхування наземного транспорту.

Середня вартість полісу страхування майна громадян від вогневих ризиків зросла за аналізований період на 31%, але й так відмічається зниження середньої вартості полісу з 112,7 грн. у 2011 р. до 103,2 грн. у 2013 р. Середня вартість полісу страхування іншого майна громадян в аналізованій компанії з року в рік поступово зростає і у 2013 р. становила 47,4 грн.

Таблиця 5. Страхові виплати з видів майнового страхування громадян ПрАТ СК «АСКО-Донбас Північний» за 2009-2013 рр., тис. грн.*

Показники	Роки					2013 до 2009	
	2009	2010	2011	2012	2013	Абс.	%
Всього страхування майна громадян	2157,0	1319,1	2334,5	3318,6	3912,7	1755,7	81,4
Страхування наземного транспорту	1878,5	1089,1	1791,4	2432,7	2985,1	1106,6	58,9
Страхування майна від вогневих ризиків	32,8	83,6	139,6	160,4	467,5	434,7	1325,3
Страхування іншого майна громадян	245,7	146,4	403,5	725,5	460,1	214,4	87,3
Частка добровільних видів, %	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	-	-
Всього майнове страхування	2910,4	2685,1	3160,9	3912,3	4435,2	1524,8	52,4
Частка громадян у виплатах з майнового страх-ня, %	74,1	49,1	73,9	84,8	88,2	14,1	-

* Складено та розраховано авторами на основі даних страховика [9-13].

Таблиця 6. Рівень виплат зі страхування майна громадян у ПрАТ СК «АСКО-Донбас Північний», %*

Показники	Роки					2013 до 2009
	2009	2010	2011	2012	2013	Абс.
Страхування наземного транспорту	52,2	25,7	39,0	43,9	47,8	-4,4
Страхування майна від вогневих ризиків	5,3	8,7	11,4	11,9	32,3	27,1
Страхування іншого майна громадян	95,2	39,1	93,5	142,6	72,3	-22,9
Всього зі страхування майна громадян	48,2	23,6	37,4	44,8	47,0	-1,2

* Складено та розраховано авторами на основі даних страховика [9-13].

Таблиця 7. Середня вартість полісу страхування майна громадян у ПрАТ СК «АСКО-Донбас Північний» у 2009-2013 рр., грн.*

Показники	Роки					2013 до 2009	
	2009	2010	2011	2012	2013	Абс.	%
Страхування наземного транспорту	2375,1	2531,4	2239,7	2135,2	1101,1	-1274,0	-53,6
Страхування майна від вогневих ризиків	78,9	96,9	112,7	107,7	103,2	24,4	30,9
Страхування іншого майна громадян	31,9	37,8	39,8	42,5	47,4	15,5	48,4
Страхування предмета іпотеки	-	-	-	-	833,3	-	-
Всього зі страхування майна громадян	256,0	259,4	263,6	273,4	252,7	-3,3	-1,3

* Складено та розраховано авторами на основі даних страховика [9-13].

Отже, в портфелі ПрАТ СК «АСКО-Донбас Північний» у 2009-2013 рр. переважають види страхування з високим рівнем ризику, оскільки вони приносять великі доходи, але такий страховий портфель не може забезпечити фінансової стійкості страховій компанії. Особливо це стосується страхування майна громадян, частка якого в портфелі СК становить у середньому 9%, а у виплатах – 10% і є таким видом, що відображає суттєвий вплив на проведення страхової політики.

Також можна говорити про те, що портфель майнових видів обраного страховика характеризується переважанням високоризикових видів страхування у його структурі, адже переважна більшість премій з цього виду формується саме завдяки надходженням від громадян. Все наведене вище свідчить про незбалансованість страхового портфеля та невідповідність отриманих премій прийнятим на страхування ризикам. Для вирішення питання оптимізації страхового портфеля можуть використовуватися різні методи, але найбільш

популярними є диверсифікація шляхом математичного моделювання і перестраховування. Альтернативою цим методам може слугувати зміна певних функціональних взаємовідносин між головним офісом і філіями, посилення продажу страхових продуктів головним офісом компанії, активне залучення страхових агентів-фізичних осіб та фінансових консультантів у процес роздрібного продажу.

На даний час актуальним для ПрАТ СК «АСКО-Донбас Північний» є питання визначення ризиків, що супроводжують рух грошових потоків страховика, і методів управління ними. Взагалі можна зробити висновки про те, що ведеться досить актуальна політика компанії на збільшення страхових резервів та нарощення страхових премій за рахунок збільшення клієнтської бази та розширення страхових послуг компанії. Найповніше питання оцінки ризику враховуються та оцінюються на основі ризик-менеджменту. Основні показники ризикованості діяльності обраного страховика безпосередньо розраховано на основі даних страховика табл. 8

Таблиця 8. Аналітичні дані страхової діяльності ПрАТ СК «АСКО-Донбас Північний» у галузі майнового страхування за 2009-2013 рр.*

Показники	Роки					2013 до 2009
	2009	2010	2011	2012	2013	Абс.
Загальний обсяг відповідальності (страхової суми) за всіма укладеними договорами майнового страхування, тис. грн.	1136606	1770121	2130025	2713749	3066688	1930082
Сума виплачених страхових відшкодувань за всіма укладеними договорами майнового страхування, тис. грн.	2910,40	2685,10	3160,90	3915,90	4435,20	1524,8
Кількість договорів страхування, од.	19982	24705	27313	30629	35795	15813
Кількість страхових випадків, од.	594	649	635	693	731	137
Кількість постраждалих об'єктів від страхової події, од.	601	656	643	701	742	141
Максимальна страхова сума за окремим потерпілим об'єктом страхування, тис. грн.	53617,1	33977,3	33677,3	33677,3	103447,6	49830,5
Максимальне страхове відшкодування за окремим об'єктом страхування, тис. грн.	300,00	126,90	105,30	255,90	225,40	-74,6
Загальна сума усіх зібраних страхових нетто-премій, тис. грн.	6646,5	7963,1	9258,7	10687,2	11767,1	5120,6

* Складено та розраховано авторами на основі даних страховика [9-13].

Усереднене значення страхової суми з майнового страхування ПрАТ СК «АСКО-Донбас Північний» протягом 2009-2013 рр. становить 78,2 тис. грн., що на 72,9 тис. грн. перевищує середню величину страхових відшкодувань. У динаміці загальний обсяг відповідальності товариства має стрімку тенденцію до зростання. Кількість договорів страхування по майновому страхуванню, що укладені ПрАТ СК «АСКО-Донбас Північний» також суттєво збільшується протягом аналізованого періоду. Так, у 2013 р. порівняно з 2009 р. - на 15813 договори.

Отже, аналітичні дані табл. 8 свідчать про високий рівень довіри страхувальників до страхової компанії. Слід зазначити, що ця форма розрахунків включає такі чинники, як: розмір страхової компанії, цінові параметри об'єктів страхування, фізичні та

технічні параметри об'єкта страхування, а також статистику страхових випадків по усьому спектру аналогічних об'єктів страхування.

Наступним етапом необхідно розрахувати загальні показники страхової статистики, за допомогою яких можна здійснити оцінку ризиків щодо можливості втрати платоспроможності ПрАТ СК «АСКО-Донбас Північний» (табл. 9). Коефіцієнт збитковості може бути менше або дорівнювати одиниці. Відповідно чим менше значення цього коефіцієнта, тим нижчим є рівень збитковості. Середнє значення цього показника за період 2009-2013 рр. на ПрАТ СК «АСКО-Донбас Північний» становить 0,07, що говорить про досить малий рівень збитковості окремого об'єкта страхової сукупності.

Таблиця 9. Розрахункові значення показників страхової статистики ПрАТ СК «АСКО-Донбас Північний»*

Показники	Роки					2013 до 2009
	2009	2010	2011	2012	2013	
Частота страхових випадків	0,03	0,03	0,02	0,02	0,02	-0,01
Коефіцієнт кумуляції ризику	0,06	0,05	0,04	0,07	0,04	-0,02
Коефіцієнт збитковості для окремого і-го об'єкта страхової сукупності	0,157	0,047	0,031	0,065	0,054	-0,10
Середня страхова сума на один об'єкт страхування, тис. грн.	56,88	71,65	77,99	88,60	85,67	28,79
Середня сума виплат на один постраждалий об'єкт, тис. грн.	2,55	2,21	2,65	1,91	3,05	0,50
Тяжкість ризику	33,64	38,07	43,01	44,20	48,97	15,33
Збитковість страхової суми	0,003	0,002	0,001	0,001	0,001	-0,002
Норма збитковості	0,44	0,34	0,34	0,37	0,38	-0,06
Частота шкоди	0,002	0,001	0,001	0,002	0,001	-0,001
Тяжкість шкоди	1932,19	2287,31	2161,11	4107,01	2544,81	612,62

* Складено та розраховано авторами на основі даних страховика [9-13].

Показником величини ризику щодо збитковості страхової суми є число менше 1. Середня величина зазначеного показника на ПрАТ СК «АСКО-Донбас Північний» становить від 0,001-0,003, що засвідчує високу відсутність ризику збитковості страхової суми товариства. Частота збитку виражає частоту настання певного виду страхового випадку. Усереднене значення цього коефіцієнта в страховій компанії дорівнює 0,002, що свідчить про незначний характер виникнення збитків за усією сукупністю застрахованих об'єктів.

Водночас слід акцентувати увагу на тому, що за аналізований період зріс показник тяжкості шкоди, що свідчить про зростання потенційних виплат при настанні страхового випадку. Так, за аналізований період при настанні страхового випадку в середньому виплата зросла на 612,62 грн.

Тобто можна говорити, що для поліпшення діяльності ПрАТ СК «АСКО-Донбас Північний» треба враховувати такі фактори, як: фінансову стійкість компанії; якість системи збуту страхової продукції; тарифи компанії; ефективність реклами; інтереси страхувальника; розмір збитків по застрахованих об'єктах; діяльність страховика по мінімізації збитків;

спосіб визначення величини страхових виплат; систему організації та управління збутом страхової продукції; сезонні коливання кон'юнктури ринку страхових послуг по окремому виду страхування.

ВИСНОВКИ

У цілому діяльність страхової компанії в майбутньому пов'язана в високими ризиками недоотримання доходів у 2014 р. внаслідок превалювання Донецького та Луганського регіонів у надходженнях валових премій в умовах ведення військових операцій в цих регіонах. Оцінка діяльності у сфері страхування майна громадян свідчить про диспаратність надходжень премій від громадян та здійснення страхових відшкодувань останнім. Страховий портфель майнових видів страховика характеризується переважанням високоризикових видів страхування в його структурі, адже переважна більшість премій з цього виду формується саме завдяки надходженням від громадян. Подальші дослідження повинні бути спрямовані на оцінювання ризиків ПрАТ СК «АСКО-Донбас Північний», яке відображає якісні характеристики усього страхового портфеля компанії.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Александрова, М. М. Страхування: навч. посіб. / М.М. Александрова. - К.: ЦУЛ, 2008.
2. Базилевич В. Д. Страхова справа / В. Д. Базилевич, К. С. Базилевич. – 4-е вид., перероб. і доп. – К.: Знання, 2005. – 351 с.
3. Залетов О. Страховий ринок в умовах кризи економіки: один шаг вперед и два назад / О. Залетов // Insurance Top. - №1(29). – 2010. – С. 6-15.
4. Кривошлик Т.В. Страхування майна громадян в Україні: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук / Т.В. Кривошлик. - К.: КНЕУ, 2004. – 21 с.
5. Пойда-Носик Н.Н. Регулювання та безпека розвитку страхового підприємництва регіону: монографія / Н.Н. Пойда-Носик, Р.Й. Бачо, М.В. Тимчак. – Ужгород: Мистецька Лінія, 2012. – 244 с.
6. Про граничні розміри страхових тарифів з добровільного страхування майна громадян: постанова Кабінету Міністрів України від 17 вересня 1996 р. №1122 [Електронний ресурс] / Правові системи НАУ. – Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/doc/?code=v0058555-5>. - 20.03.2011/.
7. Про страхування [Електронний ресурс]: Закон України «Про страхування» від 07 березня 1996 року № 86/96-ВР [зі змін. та доп.]. - Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>.
8. Страхування: теорія та практика: навч. посіб./ за заг. ред. д.е.н., проф. Н.М. Внукової. – 2-ге видання, перероблене та доповнене. – Харків: Бурун Книга, 2009. – 656 с.
9. Фінансова звітність ПрАТ СК «АСКО-Донбас Північний» за 2009-2013 рр. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.askods.com/content/186/>.

